N°. 11. 1850.

ZATURDAG 16 MAART.

Dit blad wordt iederen zaturdag uitgegeven. Het abonnement voor een Jaar is *vijftien* gulden, portvrij over *Java.*

De prijs der Advertentiën is één gulden, per vijf woorden, behalve het zegel voor den lande.

SAMARANGSCH ADVERTENTIE-BLAD.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Voor het Land. De Resident van *Samarang,* lettende op 's Gouvernements besluit van 26 April 1837 N°. 19, verhandeld bij zijne bekendmaking van den 9den Mei daaraan volgende, doet hierbij de ingezetenen van *Samarang* herinneren, dat alle koffij, welke in grootere hoeveelheid dan van *één* picol in hun bezit zal worden gevonden, zonder zij daartoe door eene zoogenaamde koffij pas of ander legaal bewijs geregtigd zijn, zal verbeurd verklaard worden, en noodigt alzoo een iegelijk uit, die zulke passen of bewijzen mogt hebben, dezelve, zoo ook de bij het departement der inkomende- en uitgaande- regten verleende contra-passen, vóór of uiterlijk op den 15den April aanstaande ter Residentie Secretarie te vertoonen, onder schriftelijke opgave van al de koffij, welke in hun bezit is.

SAMARANG, *De Resident voornoemd,*
den 1sten *Maart* 1850. BUIJSKES.

Voor het Land. De Resident van *Rembang,* maakt bij deze bekend dat ingevolge bekomen magtiging op Zaturdag den zesden April e. k., voor afbraak zullen worden verkocht, de volgende van jattie-hout zamengestelde gebouwen, als:

te Glentingan.

Een schuur, zamengesteld uit:
488 balken en balkjes.
720 dakribben.
795 planken.

te Lambangan.

Een schuur, zamengesteld uit:
199 balken en balkjes.
274 dakribben.

Een schuur, zamengesteld uit:
129 balken en balkjes.
211 dakribben.

Een schuur, zamengesteld uit:
233 balken en balkjes.
450 dakribben.
303 planken.

Een planken met pannen gedekt huis, 40 voeten lang en breed, alsmede:
211 balken en balkjes.
100 dakribben.
555 planken.
4 ijzeren hengsels en
60 spijkers.

Alles behoord hebbende tot de ingetrokken tabaks onderneming van wijlen *J. Bout.*

REMBANG, *De Resident voornoemd,*
den 12den *Maart* 1850. V. G. P. DE SERIERE.

Voor het Land. Aan debiteuren van het vendu-departement te *Samarang* over de maand *November* jl., wordt hierbij bekend gemaakt, dat, bijaldien zij zich tegen geregtelijke vervolging wenschen te vrijwaren, de aanzuivering van hun debet uiterlijk vóór ultimo dezer zal moeten plaats vinden.

SAMARANG, *De Super-Intendent,*
den 2den *Maart* 1850. C. F. BOUDRIOT.

Voor het Land. De Sub-kommissie van onderwijs te *Samarang,* geeft bij deze kennis aan het algemeen, dat met aanvang van *den eersten April aanstaande,* door den Heer *J. C. Muller Kruseman,* Kunstschilder en Teekenaar alhier, zal worden opgerigt eene *Teeken-school.*

De lessen zullen worden gegeven in het gebouw van 's Gouvernements lagere school, des Dingsdags en Vrijdags, in de namiddag uren van half vier tot half zes.

De contributie voor iederen leerling zal bedragen *vijf gulden* 's maands, behalve de te verstrekken teeken behoeften.

De Sub-kommissie van onderwijs voornoemd, hoopt dat ouders en voogden door eene ruime deelneming, den Heer *Muller Kruseman* in staat zullen stellen, om zijne onderneming te beginnen en acht het overbodig hun overigens optewekken, om van deze gunstige gelegenheid gebruik te maken, ter meerdere vorming en ontwikkeling hunner kinderen of pupillen.

Wordende eindelijk belanghebbenden verzocht, van hun verlangen om hieraan deel te nemen, den Heer *Muller Kruseman* kennis te geven.

De Sub-kommissie van onderwijs,
BUIJSKES, *President.*
Ter ordonnantie van dezelve.
SAMARANG, *De Secretaris,*
den 2den *Maart* 1850. VIJZELAAR.

Voor het Land. Bij de Gereformeerde weeshuis-school te *Samarang,* bestaat gelegenheid ter plaatsing van eenen *ondermeester,* voorloopig op eene bezoldiging van *vijftig gulden* 's maands.

Diegenen, welke naar voornoemde betrekking willen dingen, worden uitgenoodigd zich, onder overlegging van bewijzen van bekwaamheid en goed gedrag, te vervoegen tot den ondergeteekende, zullende bij voorkeur in aanmerking worden genomen, de zoodanigen, welke in het bezit zijn van den derden onderwijzers rang en dezen zelfs op grootere bezoldiging kunnen rekenen.

De Secretaris der Sub-kommissie
SAMARANG, *van onderwijs,*
den 2den *Maart* 1850. VIJZELAAR.

IN-OFFICIEEL GEDEELTE.

Vendu-Departement.

(140) *Op Maandag den* 18den *Maart* 1850.

Voor het Commissie-huis van *J. van Maanen & Co.,* van aangebragte commissie en koopmansgoederen.

En precies om 10 *uur.*

zal, ter zelfder plaats, door de Weeskamer worden verkocht:

Een erf bebouwd met een steenen huis en bijgebouwen gelegen in wijk Lett. C. perceel N°. 242a, behoorende tot de gezamentlijke erven *W. C. Soesman* geboren *Piël.*

(141) *Op Dingsdag den* 19den *Maart* 1850.

Voor het Commissie-huis van *G. A. Wermuth,* van diverse koopmanschappen.

(142) *Op Woensdag den* 20sten *Maart* 1850.

Voor het woonhuis van den kapitein *J. E. van der Smissen,* op *Tawang,* wegens vertrek, van deszelfs inboedel.

(143) *Op Donderdag den* 21sten *Maart* 1850.

Achter het locaal der Weeskamer, voor rekening van diverse sterfboedels, van meubelaire, koopmans en andere goederen, en

Voor rekening des boedels van wijlen *C. H. Klein,* van
Een gouden krisschede (pendok.)
Drie paren oorkrabben.
Een paar gouden armbanden.

Advertentiën.

(134) Op de vendutie van *van Maanen & Co.*, op den 18den dezer zal des morgens ten 10 ure, voor rekening der gezamenlijke erven *W. C. Soesman* geboren *Piel*, worden verkocht het huis gelegen op *Tawang* wijk Lett. C. N°. 242, thans geoccupeerd door den Heer *Ockerse*.

SAMARANG, *Namens de Weeskamer*
8 *Maart* 1850. *De Secretaris*,
WEERAAT.

VERKOOP VAN RIJST.
2 PROCENT VENDU-SALARIS.

(144) Op de vendutie van aanstaande Dingsdag zullen precies ten 10 ure worden verkocht:
80 koijangs Javasche rijst.
G. A. WERMUTH.

(145) Na de veiling der rijst op aanstaande Dingsdag zal worden verkocht, het Ned. Ind. brik schip *Hap Heen*, groot 97½ last, met zeil en treil, zoo als hetzelve is liggende op de reede alhier.
G. A. WERMUTH.

(146) Zal nog worden verkocht op de vendutie van aanstaande Dingsdag de lijfeigene *Doel*, zijnde huisjongen.
G. A. WERMUTH.

(147) Wijders zullen op aanstaande Dingsdag worden verkocht:
200 vaatjes boter
37 blikken Deventer koek
40 blikken diverse andere gebak en beschuit en 100 picols pas aangebragte Sourabijasche aardappelen.
G. A. WERMUTH.

(148) De ondergeteekenden hebben pas ontvangen de volgende jaarboekjes voor 1850, als:
Vergeet mij niet.
Aurora.
Almanak van het schoone en goede.
Holland uitgegeven door *van Lennep*,
benevens eenige Fransche Almanakken.
OLIPHANT & CO.

(149) Op heden bij *Oliphant & Co.* ontvangen, de nieuwst uitgekomen Parijsche caricaturen, alsmede eene uitgezochte collectie fraaije platen en muzijk papier.

(135) De ondergeteekenden hebben op nieuw ontvangen eenige exemplaren eener wereldkaart, naar *Mercator's* projectie zamengesteld uit de nieuwste en beste bronnen door *D. G. Johnson*, van 1849.
OLIPHANT & CO.

(136) Ontvangen bij *J. G. Oliphant*, een factuur Eng. parfumerien, waarbij extra fijne toilet zeep, seidlitz powder enz. alsmede Eng. geweer proppen.

(137) Wederom ontvangen puike aardappelen, bij
G. A. WERMUTH.

(150) JAVA-HOTEL.
In bovengenoemd *hôtel* zijn *wagens* te huur tegen comptante betaling.

(138) Genever AVH. en VS, Zweedsche teer, Engelsch bier, Bordeaux wijn en Cognac op fust.
B. P. VAN DEN BROEK.

(151) Soloosch zool- en kap-leder, bij
MOLITOR & VAN DER ELST.

(152) De ondergeteekende geeft hierbij aan het geëerde publiek kennis dat hij sedert den 1sten Januarij 1850, de toco en commissie-zaken van den heer *Baumuller* heeft overgenomen en zal dezelve voortzetten voor eigen rekening en op zijnen naam, beloovende eene prompte en civiele bediening.
AMBARAWA, 14 *Maart* 1850. J. J. OFFERMAN.

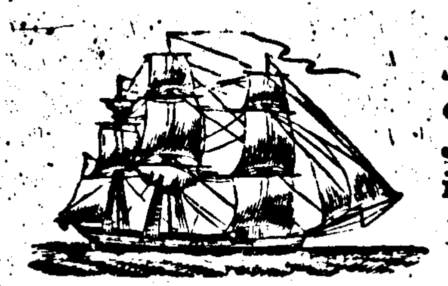

(153) Vracht en passage naar *Soerabaija*, *Amboina*, *Ternate* en *Menado*, met het Ned. schip *Jane Serena*, kapitein *Brodie*, om in het begin der volgende week te vertrekken.
De Agenten,
DORREPAAL & CO.

(154) Te huur om te aanvaarden in het begin van *April*, het huis bewoond door den Heer *L. J. van Beusechem*, adres:
DORREPAAL & CO.

(139) Te koop het huis, van
WILKENS.

Geboorten.

(155) Bevallen van eene dochter de echtgenoot van
SAMARANG, W. VAN PREHN.
12 *Maart* 1850.

Aangekomen Personen.

Maart 7 *P. W. Hornung*, *F. M. Hornung*, *W. de Jonker. id.* 9 *Wed. S. Weijdons*, *J. Stokhekker*, *J. W. van Barneveld*, *W. Winter*, *J. F. Leborelle*, *A. Couteron*, *M. Polak. id.* 11 *A. Carapit*, *A. B. C. Dezentje*, *J. G. Plate en familie*, *H. Spangenberg*, *G. B. J. Honig. id.* 12 *H. J. A. van Son*, *Jh. Kreefft*, *D. d' Arnaud van Boeckholtz. id.* 13 *W. de Jongh*, *H. J. van Hoorn*, *C. A. G. Oliphant*, *Mej. Hasselman en de Vries*, *Mev. de Wed. Steijn Parvé*, *J. W. Stammler*, *A. Saffinger*.

Vertrokken Personen.

Maart 8 *J. A. Zeijdel. id.* 9 *J. Stokhekker*, *J. W. van Barneveld*, *G. Andreas*, *J. F. Leborelle. id.* 11 *A. B. C. Dezentje*, *P. W. Hornung*, *F. M. Hornung. id.* 12 *W. Winter*, *H. J. A. van Son*, *C. Persijn*, *D. d' Arnand van Boeckholtz. id.* 13 *W. de Jongh*, *Mej. Hasselman en de Vries*, *Mev. de Wed. Steijn Parvé*.

Scheepsberigten.

SAMARANG.

AANGEKOMEN.

Maart 8 - Ned. Ind. schoener *Moohtar*, Kiagons Mohamat Assiek, v. Cheribon 5 Maart, passagier de heer Polak.

Maart 9 - Ned. bark *Maasnijmph*, J. J. Jhlower, v. Batavia 6 Maart, passagiers de heeren Barneveld, O. Waitz, Spangenberg, Karapit en Honig.

Maart 11 - Ned. Ind. bark *Tandjong Pinang*, J. Pik Je, v. Cheribon 8 Maart.

Maart 12 - Ned. schip *Hendrika*, J. Lourens, v. Batavia 10 Maart, passagiers de heeren C. A. G. Oliphant, H. J. van Son, A. Saffinger, D. A. van Bronkhorst, H. J. van Hoorn, Mevr. A. G. Steijn Parvé, Mejufvr. H. S. W. de Vries, A. D. E. Hasselman en twee Officieren. — Ned. Ind. bark *Jane en Serine*, C. Brodie, v. Batavia 10 Maart, passagiers de heeren Stammeler, Vermandel, twee Officieren en drie Weeskinderen. — Ned. Ind. bark *Orestes*, C. F. A. Persille, v. Batavia 10 Maart, passagier de heer Sieberg. — Ned. Ind. schoener *Almas*, Liem Anjan, v. Muntok 23 Feb.

Maart 14 - Ned. Ind. bark *Ellen*, J. Pace, v. Soerabaija 17 Feb., passagiers de Jongeheeren Matzen en Borbets.

VERTROKKEN.

Maart 13 - Ned. Ind. bark *Mauwan Eljoesoor*, C. Monteiro, n. Soerabaija en Banka, passagiers de Luitenant Kolonel Hein en Adjudant.

Maart 14 - Ned. Ind. bark *Fathool Barie*, W. F. Massingham, n. Rembang.

Schepen in Lading te Samarang.

Op den 14den Maart 1850.

Naar NEDERLAND, Ned. schip Hendrika, kapt. *Lourens*, agenten *Dorrepaal & Co.*

Naar DE GOLF VAN PERSIE, Ned. schip Maasnijmph, kapt. *A. J. Jhlower*, agent.
Naar BATAVIA en PADANG, Ned. Ind. schip Orestes, kapt. *Persille*, agenten *Dorrepaal & Co.*
Naar SOERABAIJA en MOLOKUS, Ned. Ind. bark Jane Serine, kapt. *Brodie*, agenten *Dorrepaal & Co.*
Naar SOERABAIJA, Ned. Ind. bark Indramaijoe, kapt. *Tjan Sam Kie*, agent.

Aan en-uitvoer te Samarang *van den* 8[sten] *tot en met den* 14[den] *Maart* 1850.

AANGEVOERD.

Van Cheribon met de Ned. Ind. schoener Moohtar, kapt. *Kiagoos Mohamat Asseek.*

21 pic. zwarte damar, 7 pic. inl. medicijnen, 1094 pic. rijst, 24 pic. knuflook, 11½ pic. roode uijen. 1 kt. lijnwaden, 16 pic. tegerang-hout, ƒ 2300 rec. aan koperen duiten en ƒ 7500 rec. aan papier.

Van Batavia met het Ned. schip Maasnijmph, kapt. *A. J. Jhlower.*

5 suiker pannen en 2 kn. manufacturen.
1 reis wagen en 1 kt. paarden borstels, *P. Kervel.*
100 kn. cognac, 1 kt. melis, 11 kn. zeep, 15 kn. en 15 vn. wijn, 33 kn. vruchten, 1 kt. mostard, 1 baal kurken, 20 kn. Rhijnwijn, 2 kn. kramerijen, 3 kn. provisien, 2 kn. klokken en 1 kt. leder, *G. A. Wermuth.*
50 kn. en 10 vn. Brandewijn, 20 vn. wijn, 1 baal wollen goederen, 1 kt. en 1 baal manufacturen, 2 kn. glaswerk, 16 kelders vruchten, 2 vn. provisien en 50 vn. bier, *B. P. van den Broek*
12 kn. foelie, 2 vn. en kn. nootenmuskaat en 256 pic. sapanhout.

Van Riouw en Cheribon met de Ned. Ind. bark Tandjoong Pinang, kapt. *J. Pik Je.*

662 pic. gambier, 100 vs. Chin. verw en 50 st. graslinnen, *Order.*
36½ koijangs rijst, *Thee Tiang Sing.*
ƒ 400 rec. aan koperen duiten, *Gezagvoerder.*

Van Batavia met het Ned. schip Hendrika, kapt. *J. Lourens.*

500 kelders genever.
500 pic. tin, 3308 pic. suiker en 100 pic. bindrotting, *Order.*

Van Muntok en Cheribon met de Ned. Ind. schoener Almans, kapt. *Liem An Jam.*

ƒ 4000 zilver geld, 10 pic. poelosarie hout, 7 koijangs rijst, 26 kn. witte damar en 2 krdj. ambalo-hout.

Van Batavia met de Ned. Ind. bark Orestes, kapt. *C. F. A. Persille.*

30 corg. kust tjelees.
5369 pic. rijst en 3 kn. kazen, *Order.*

Van Batavia met de Ned. Ind. bark Jane Serena, kapt. *C. Brodie.*

25 kn. gember, *H. Plump.*
1 kt. boeken, *Bahre & Kinder.*
1 kt. schrijfbehoeften, 1 pakje boeken en 1 rol kaarten, *van Haren Noman.*
1 pakje ijzeren schroeven, 30 kazen, 30 hammen en 1 kt. Japs. saccij, *D. J. Eilbracht.*
41 kn. en 2 b. lijnwaden, 2 kn. zadels, 4 b. modewaren en 53 pic. was, *Adam & Co.*
2 ks. ingel. zuien en 2 blik. inh., 1 schilderij en veeren, *F. Melchers.*
36 pic. tin, 65 pic. inl. medicijnen, *Said Achmat Bin Alatas.*
1 kt. lijnwaden, *Sech Achmat Bassandiet.*
8 oxh. bier, 4 balen wollen goederen, 3 balen gedr. shirtings, 5 kn. gordijn goed, 1 kt. wagen passement, 2 kn. gedr. katoen, 2 vn. ijzerdraad, 1 vat bijtels, 2 vn. inkt, 3 balen en 1 kt. zeildoek, 2 kn. en 4 balen everlasting, 2 kn. ijzerwerk en percussions, 1 kt. koperen schroeven, 1 kt. damast en 1 kt. messen en vorken, *W. Anderson & Co.*
10/2 leggers Genever *Sanier Suermondt & Co.*
10 kn. parfumerien en provisien, 2 kn. papier, 2 vn. bier, 1 kt. kaarsen, 4 kn. banket, suikerwerk enz., 2 kn. modewaren, 3 kn. aardewerken, 3 kn. pleet en porceleinwerk, *Ingerman & Co.*
1 kt. inhd. 2 hammen, 2 st. gerookt vleesch en 2 blik. saucijs, 4 vs. boter en 6 kn. roode wijn, *E. S. Voûte & Co.*
20 ks. gember, 1 kt. suikerwerk, 16 wasch stellen, 4 krat. Edammer kazen, 2 kt. genia olie, 2 kt. gedr. appelen, 2 kt. vermecellie en macaronie, 2 kt. tafelamandelen, 2 kt. sardines, 2 keld. krenten en rozijnen, 2 kn. banket, 2 kn. suikerwerk, 2 kn. anijs suiker, 2 kn. vruchten op brandewijn, 2 vn. haring, 2 vn. patjols, 3 vn. rijst houwelen, 4 vn. spaden, 24 ks. castor olie, 1 kt. medicijnen en 250 keld. Genever, *Tiedeman van den Burg & Co.*
23 kn. lijnwaden, 1 kt. blikwerk, 10 ankers azijn, 28 mand. bier en 2 collies glaswerk, *E. Moormann & Co.*
100 vs. boter, *B. Puillet & Co.*
20 doz. Champagne wijn, 30 doz. Rhijn wijn, 6 kn. Madera wijn, 60 kn. port wijn, 1 kt. lampen, 10 doz. kirsch wasser, 1 kt. chocolade en 2 vn. asphalt, *Schreuder.*
336 pic. rijst, 50 vs. boter, 1 kistje vesten stoffen, 1 kistje kleederen en 100 keld. Genever, *van Ommeren Rueb & Co.*
137 kn. ruwe katoen, 1 kt. schrijfbehoeften, 1 kistje goud en zilver galon en 1 pakje. monsters, *N. H. M.*
1 pkj. inhd. 2 doz. zweepen en 3 doz. Europ. leder en 1 pkj. boeken, *Straus & Co.*
953 pic. tarwe, ...
5 bal. en 7 kn. lijnwaden, *Pitcairn Sijme & Co.*
21 bal. en 12 kn. lijnwaden, *W. R. Paterson & Co.*
1500 st. Batav. vloersteenen, *MacLaine Watson & Co.*
2 zak. kurken proppen en 1 kt. knoopen, *Hunter Hougthon & Co.*
25 vn. wijn en 4 kn. manufacturen, *Metzendorff Wilmans & Co.*
3 kn. hang-lampen, 1 kt. 5 hammen, 1 kt. boeken, 1 vat wijn, 1 vat Eng. bier, 1 vat meel, 5 vs. boter en 1 kt. en 2 pot. gandaria, *J. W. Neijss.*
2 kn. zadelwerk, *D. N. Buijs & Co.*
4 kn. Europ. slendangs, *Tan Tjoe Tak.*
2 kn. boter, *Reijst & Vinju.*
1752 st. Batav. vloersteenen, *Kwee Kok.*
1 kstj. provisien en 2 rol. rijtuig behoeften, *C. Cristall.*
2 Battak paarden, *Gezagvoerder.*
en diverse militaire goederen.

UITVOER.

Naar Rembang met de Ned. Ind. bark Fathool Barie, kapt. *W. F. Massingham.*

2 rol. gemoetie touw, *Happel.*
2 krdj. inhd. tuigen, *Godschalk.*

Naar Soerabaija met de Ned. Ind. bark Nawan Eljoesoor, kapt *C. Monteiro.*

10078 pak. Chin. kommen en borden, 700 stuks Chin. vloersteenen, 1 krdj. gedr. visch, 40 pot. gez. radijs, 6 krdj. en 15 kn. Chin. medicijnen, 44 krdj. id. aardewerk, 19 kn. thee, 2 krdj. Chin. gedrukte boeken, 21 st. id. grafsteenen, 9 pak. offerpapier, 8 krdj. gezt. kanarie en 1 kt. meel, *Tjam Kamsoei.*
2 kn. militaire goederen, *Havenmeester.*
3 kn. zijde en 3 id. vloszijde, *Tjan Ie.*
5 korg. Java batik sarong, *Said Aloei Bin Segaf.*

Aan- en uitvoer te SAMARANG van Producten *van den* 7[den] *tot en met den* 13[den] *Maart* 1850.

BENAMING.		AANVOER. gouv.	AANVOER. part.	UITVOER. gouv.	UITVOER. part.
Koffij	pikols		41		
Suiker	krandj.		736		
Indigo	kisten		62		
Zout	pikols			212	124
Rijst	id.		147		356
Tabak	krandj.		1344		316
Olie (klapper)	pikols		124		
Gambier	id.				250

MARKTPRIJZEN TE SAMARANG.

Koffij, ƒ 30.—
Suiker, N°. 15 ƒ 13½ } nominaal.
» » 16 ƒ 14.— }
Indigo, ƒ 2,80 D K V L & C F E ƒ 2.85 afgedaan.
Koehuiden, ƒ 32.— afgedaan.
Staart peper ƒ 29.— à ƒ 30.— niet voorhanden.
Rijst, eerste soort, ƒ 165.— per koijang van } afgedaan.
» tweede » ƒ 155.— 28 pikols. }
Klapper Olie ƒ 18.—
Katjang » ƒ 17.—
Rotting. ƒ 5.— à 6.—
Kadjang Matten. ƒ 14.—

Europesche berigten ontleend aan de Ned. Staats-Couranten van November 1849.

Het artikel in de suiker-contracten luidt als volgt:

„ De contractant verbindt zich, om van het Gouvernement,
„ tegen eenen door hetzelve te bepalen prijs, *aan te koopen* den
„ grond waarop de fabriek en de aanhoorige gebouwen staan,
„ van welken *vasten eigendom*, ten koste van den contractant ter
„ andere zijde, bewijzen in den gebruikelijken vorm zullen wor-
„ den opgemaakt. De uitgestrektheid van dezen eigendom zal
„ echter hoogstens bedragen acht bouw en 500 vierkante Rhijn-
„ landsche roeden."

Zij die het voorregt smaken mogten den persoonlijken omgang van den Minister te genieten, roemen zijne kennis van Indische zaken; zijne staatkundige loopbaan was echter te kort om die voor een iegelijk te doen uitkomen; wij voor ons kunnen die kennis niet toestemmen noch ontkennen; maar mogen toch bescheiden vragen: maakten dan alle deze bovenvermelde daadzaken geen bestanddeel zijner kennis uit? En gevoelde hij niet, hoe hij, sprekende uit naam der Regering, met het regeringsstelsel in strijd was, toen hij in zijne mededeeling zeide:

„ De velden zijn òf reeds bepaald eigendom van den inlander,
„ zoo als in de Sunda-districten en in een gedeelte van de re-
„ sidentie Bezoekie, òf gemeente-gronden; en dezelve kunnen dus,
„ wat men ook over het eigendomsregt van den bodem in onze
„ Oost-Indische bezittingen moge zeggen of schrijven, zonder de
„ regten van die eigenaren of gemeenten te krenken, niet wor-
„ den verkocht."

Men vergeve het ons, als wij de uitkomsten van een langdurig en onpartijdig onderzoek naar den oorsprong en de ontwikkeling van het Indisch grondbezit niet zoo gereedelijk aan zulke apodictische beweringen, die door niets gestaafd worden, ten offer kunnen brengen.

Ons onderzoek heeft ons geleerd, dat over geheel Java de grondeigendom nog in den staat van wording, *in de eerste periode van zijne ontwikkeling* is, nagenoeg op den trap als bij de Germanen in het Romeinsche en Frankische tijdvak; als bij de Peruanen tijdens de ontdekking van Amerika. Er bestaat bij den inlander slechts een *gebruik* van den grond; dat gebruik is gemeenschappelijk, doch zonder gemeenschap van arbeid, en de akkers worden jaarlijks omgewisseld; daarom konde, onder het Engelsche bestuur, de Nederlandsche commissaris *Knops* ook naar waarheid zeggen: „de Javaan bezit geen rijstveld, "hetwelk hij zijn eigendom kan noemen." (Geschiedenis van Java van *F. S. Raffles*, vertaald door *J. E. de Sturler*, bladz. 69.)

Dat gebruik is afhankelijk van verpligtingen zijnerzijds jegens de Regering en hieruit ontstaat een bijzondere regtstoestand, een Javaansche regtstoestand, dien men noch een *dominium*, noch een *dominium utile*, noch eene *possessio* in den zin van het Romeinsche regt kan noemen. Het Romeinsche regt bevat bepalingen en wijzigingen van het eigendomsregt op zijn hoogsten trap van ontwikkeling; doch bij de Javanen moet het eigendomsregt nog eerst gevormd worden, en het is daarom eene ongelukkige proeve, om Romeinsche regtsbegrippen en definities op de Javaansche oeconomie toe te passen, door welke zonderlinge dwaling de heer Mr. *G. J. Sieburgh*, oud-president in den raad van justitie te *Samarang*, zich zoover laat wegslepen, dat hij den Javaan, die bij hem persoon is, *cum jure standi in judicio*, beschouwt als den *possessor legitimus*, en zijn grondgebruik vergelijkt bij de *emphyteusis sine scriptura*. Als *particula universitatis* is hij mede-eigenaar van den universelen grond. Den Javaan competeert het *dominium utile*; de gronden op Java zijn een *possersoir accessorium* van den Nederlandschen Staat; de inlandsche huishouding gedoogt niet anders, dan *leenroerige possessie*; doch uit welk regtboek ter wereld hij bewijzen kan, *dat de Nederlandsche Staat geen ander eigendom op Java bezit dan de ethicopolitieke heerschappij, welke ons door praescriptie en affectie (?) competeert, en die in den zin der staatkunde (?) het jus patronatus constitueert*, betuig ik niet te weten. Ik belijd gaarne, als ik mij verder in deze juridische abracadabra wilde verdiepen, dat ik mij daarin geheel verbijsteren zoude, en blijf het er vooreerst nog voor houden, dat men, met geheele ter-zijde-stelling van het Romeinsche regt, het Javaansche regt uit het Javaansche regt zelf moet verklaren, en door de zeden, de maatschappelijke instellingen der Javanen, in verband met hunnen bodem en hun bestaan als landbouwend volk, welke weg door *Raffles* ingeslagen was, moet ophelderen.

De voorwaarden, waarop het grondgebruik (want dit woord komt ons het gepaste voor om de zaak juist uit te drukken) plaats vindt, bestaan, in den regel, in den afstand van een gedeelte van de vruchten van den grond aan den Vorst, dien wij met *Raffles* gemiddeld op $^2/_5$ stellen.

Dit maakt oorspronkelijk de inkomst van den Vorst uit, behalve zijn regt om persoonlijke diensten te vorderen, die oorspronkelijk in de plaats van de levering van producten schijnen gevorderd te zijn.

Deze $^2/_5$ der voortbrengselen zijn in het wezen der zaak eene belasting; gelijk ook bij de Mexicanen, tijdens de vernietiging van hun rijk door *Cortes*, alle belastingen betaald werden met voortbrengselen in natura.

Zoolang nu eene tjatja of Javaansch gezin, onder welke ook dikwijls personen buiten de familie der tjatja behooren, zijne belasting betaalt, kan, volgens de Adat, aan hem zijn landgebruik niet worden ontnomen, en bekomt hij jaarlijks zijn aandeel in de gemeene dessa-gronden ter bebouwing.

Wat de oorzaak van het gemeenschappelijk grondgebruik is, staat ons hier niet te onderzoeken, doch op Java vinden wij de bevestiging van eene stelling, elders door ons opgeworpen, dat het eerste denkbeeld van persoonlijk eigendom op den grond niet zoozeer ontspruit uit de eerste in-bezit-neming, als wel uit den arbeid, dien men aan den grond besteedt; de mensch schijnt eerder het denkbeeld op te vatten, dat de vruchten van zijnen arbeid de zijne zijn, dan dat de bloote nederzetting op eene plek der aarde hem eigenaar daarvan maakt; maar is hij genoodzaakt met veel arbeid op die plek de boomen te vellen, en met groote krachtsinspanning haar tot vruchtbaar land te brengen, dan is het duidelijk, dat hij een bijzonder regt daarop meent te hebben, een regt om er anderen van buiten te sluiten: dit is zijn eerst, en in zijn aard eenvoudig regtsbegrip; en zonder dat zich nog een eigenlijk erfregt ontwikkeld heeft, blijft zich het gezin, ook na het overlijden van zijn hoofd, daarop handhaven. Van daar ook dat in de Sunda-districten, waar de grond meestal bosch- en bergachtig is, en bij gevolg de eerste ontginning zwaarder is en meerder arbeid vordert, de landbouwer meer individueel regt op den grond heeft, *Raffles* heeft dit met zijnen scherpzinnigen blik zeer goed ingezien, als hij zegt: „De reden,
„ waarom het stelsel van grondbezit hier, in zulk eene gewigtige
„ omstandigheid, afwijkt van datgene, hetwelk in het grootste en
„ vruchtbaarste gedeelte van het eiland heerscht, kan uit den aard
„ zelven van deze districten verklaard worden, zonder hiertoe
„ eenig oorspronkelijk verschil in de wetten en instellingen van
„ het land te moeten opsporen." Want ofschoon in de Sunda-districten, de landbouwer over het gebruik van zijnen grond eigenmagtig beschikt, dat splitst, aan anderen overdraagt of aan zijne kinderen overlaat, zoo moet hij niettemin een zeker gedeelte van de opbrengst zijner landen, als in de overige Javaansche gewesten, aan zijn hoofd betalen; en blijft het gebruik van den grond afhankelijk van de betaling dezer belasting; en daar dezelfde oorzaken dezelfde gevolgen moeten hebben, ziet men ook, wat zeer opmerkelijk is, dat in de eigenlijke Javaansche provincien, waar de gemeenschappelijke dessa-cultuur plaats grijpt, de Javaan, als hij een eigen stuk gronds ontgint, daarop dezelfde regten bekomt als de bevolking der Sunda-districten op haren bodem, ofschoon die grond van lieverlede in den dessa-grond opgenomen wordt.

Ik weet tot nog toe ook niet anders, of het Nederlandsche Gouvernement heeft in de Sunda-districten even goed zijne landrenten genoten als in het overige gedeelte van Java, uitgenomen natuurlijk in de Vorstenlanden en de Preanger Regentschappen.

Nu strekte ons voorstel niet, om eenige inbreuk op dat landgebruik te maken, maar alleen om het regt tot heffing van den Souverein verschuldigde belastingen te verkoopen. Op dit punt ben ik althans door den Minister goed begrepen, maar door velen verkeerd verstaan, die niet weten, dat bij den vroegeren en lateren verkoop, ook niet anders door het Gouvernement op den kooper is overgedragen, en die, door den klank van het woord misleid, geloofden, dat mijn voorstel strekte, om, even als in den burgeroorlog te Rome onder *Sylla*, den Javanen hun land te ontnemen en dat aan anderen te verkoopen, gelijk de Romeinsche veldheer die aan zijne soldaten wegschonk. Verre van daar, acht ik zelfs de in-bezit-neming van den noodigen grond voor de fabrieken in de sawa's, voor eene daad van geweld, welke door niets wordt geregtvaardigd.

Men ziet alzoo, dat de verkoop van landerijen, met andere woorden, van het regt van belastingen te heffen, zoowel in de Sunda-districten, als in het overig gedeelte van het eiland plaats kan grijpen. En werkelijk, wat wij voorstellen, dat ons Gouvernement moest doen, wat wegens het verval der cultures dagelijks noodzakelijker wordt, is reeds in vorige tijden door de inlandsche Vorsten geschied, waarvan de Poesaka's of overervende bezittingen ten bewijze strekken, die de Vorsten aan hunne naastbestaanden of hoofden wegschonken, en waarvan de eigenaren naar believen de landbouwers konden verwijderen, ook wanneer deze hunne schatting betaalden, wat wij echter genegen zijn, als eene schennis der Adat aan te merken.

Dat de Vorsten van Djokjokarta en Soerakarta hun land verhuren, komt den Minister als een slecht argument voor; maar hebben zij dan deze verhuringen niet gedaan, omdat zij zich als eigenaars beschouwen? Of wil men, dat zij hier hun land als voogden of als curators verhuurd hebben? want sommige snuggere verstanden hebben mij tegengeworpen, dat men wel verhuren kan, al is men geen eigenaar!

De Minister geeft met blijkbaren wrevel zijne veronderstelling te kennen, dat aan mij de opgave, om bij den verkoop van land het regt van heffing van $^2/_5$ op de koopers over te dragen, zoude zijn gedaan *door iemand, die den inkoop van land beoogt*, en dat daarom het voorstel niet onbelangzuchtig is, aangezien, als de belanghebbende, als *die iemand*, in Indie bekend is, hij ook weten zal, dat de schatting, welke het Gouvernement heft, waarschijnlijk gemiddeld niet meer dan $^1/_5$ van het product bedraagt. Maar wordt de geheele mededeeling des Ministers door vlugtigheid gekenmerkt, dan is het vooral op dit punt; want ik heb alleen gezegd, dat op den kooper het halve regt van den Souverein, om $^2/_5$ van de producten te vorderen, overgaat, en nu zal toch wel de helft van $^2/_5$ *één vijfde* zijn en blijven.

Het is nog te veel, zegt de Minister. Welnu! laat men het verminderen, en den gemiddelden grondslag nemen van hetgeen het Gouvernement heft. Niets kan billijker zijn. Maar die gemiddelde grondslag is den Minister, voormalig directeur der cultures, zelven onbekend, even als aan alle residenten in hunne residentien; die grondslag is volgens hem waarschijnlijk $^1/_5$ der producten, waarschijnlijk is hij wel hooger, en bij de heffing van het Gouvernement moet nog in aanmerking genomen worden, dat door hetzelve een allerschroomelijkst misbruik gemaakt wordt van het regt om heerediensten te vorderen, waarvan de poststations en de vestingwerken van Soerabaija getuigen kunnen.

Voorzeker stond het den Minister vrij om te veronderstellen, dat mij opgaven door baatzuchtige personen, die zelven landen wilden koopen, gedaan zijn; maar hij zal nu zelf erkennen moeten, op welke losse gronden zijne veronderstelling berustte — op een verkeerd door hem begrepen cijfer!

Ik kan buitendien ook plegtig verklaren, dat het feit onwaar is, en de Minister in zijne tweede veronderstelling gelijk heeft, dat ik mij hier gehouden heb aan de revenue-instructie van den gouverneur *Raffles*.

De koopers van landen op Java, zegt verder de Minister, verlangen meer dan de heffing eener belasting, zij verlangen werkvolk, zij verlangen gezag over de bevolking uit te oefenen enz.

(*Zie verder het vervolg.*)

Maar moet dan het Gouvernement alles toestaan, wat de grondeigenaren zouden verlangen? Bij de publicatie van 28 Februarij 1836, te vinden in dien jaargang van het *Indisch Staatsblad*, N°. 19, zijn de regten der landeigenaren naauwkeurig omschreven, en hieraan behoeft men zich slechts te houden, om alle aanmatiging van gezag van de zijde der landeigenaren voor altijd te keeren; dit besluit is genomen door den ex-minister van Kolonien, niet den heer *G. L.*, maar den heer *J. C. Baud*, een staatsman, die uitnemend jaloerschwas, wat de magt van het Gouvernement betrof, en door onmiskenbare administrative bekwaamheid meer dan eenig ander geschikt om een wankelend en waggelend koloniaal stelsel nog eenigen tijd overeind te houden.

Wat verder dit punt van regt betreft, verwijzen wij kortheidshalve, om van geene andere waarheidlievende en grondige geschriften te spreken, naar hetgeen hierover gezegd wordt in het geschrift van ons geacht medelid dr. *W. R. van Hoëvel, Bedenkingen tegen de mededeeling van den Minister van Kolonien* enz., te Groningen, bij C. M. van Bolhuis Hoitsema, 1849, — welke bedenkingen, tot nog toe niet weêrlegd, niet alleen mijne taak verligten, maar, wij erkennen het gaarne, schier overtollig gemaakt hebben.

» In allen gevalle" zegt de Minister » geeft het Gouvernement » bij verkoop van landen tot ten eeuwigen dage het regt uit » handen, om, des verkiezende, later den vollen eigendom van » den grond aan de opgezetenen te kunnen schenken of over» doen."

Welnu, men geve dan die landen voor 50 of 100 jaren in erfpacht, en deze vrees zal opgeheven zijn. Ja voorzeker, niets zoude wenschelijker zijn, dan den Javaan den vollen eigendom van het land bij hem ingebruik te geven; zoodat hij hierover, als een eigenerfd landbouwer in Nederland kan beschikken; dit is een schoon staatshuishoudkundig ideaal, maar de ontwikkeling van het eigendomsregt gaat niet bij sprongen en schokken. Zoo hebben de Germannen, naar de verschillende phases hunner beschaving, het gemeenschappelijk grondbezit, de leenen, de hofhoorigheid in verschillende vormen gekend, en wilde men nu reeds den Javaan, wiens maatschappij nog in den staat van kindschheid is, tot eigenaar van den grond verheffen, in den zin van het Europeesch regt, dan zoude men zijne gansche oeconomie, zijn patriarchaal dessabestuur geheel ten onderst boven keeren, en daarmede waarschijnlijk het Nederlandsche gezag. Wij behoeven hierover niet verder met de Regering te redetwisten; wij gelooven niet, dat zij er ooit ernstig aan gedacht heeft, om dat denkbeeld te verwezenlijken. Zij heeft nooit eenige maatregelen genomen, om dien toestand voor te bereiden en weet te goed, als zij hiertoe overging, dat zij onmiddelijk alle Gouvernements-belasting op het spel zou zetten.

Maar wij moeten hier den Minister nog met eene vraag lastig vallen. Op bladz. 5 beweert hij, dat de velden op Java, óf *reeds bepaald eigendom* van den inlander óf *gemeentegronden* zijn, en dat men dus die gronden niet kan verkoopen, zonder de regten van de eigenaren of gemeenten te krenken, en reeds op bladz. 6 wil hij het Gouvernement het regt laten behouden, om den vollen eigendom dier velden later aan de opgezetenen te kunnen schenken of overdoen. Nu is de vraag, hoe kan de Regering aan den inlander en de dessa's den eigendom van gronden schenken, die zij reeds in eigendom bezitten?

Mogt ik zoo gelukkig zijn, dat de gewezen Minister, met terzijde-stelling van alle eigenliefde, slechts voor één oogenblik eene enkele onbevooroordeelde en waarheidlievende gedachte aan deze vraag wilde wijden!

De toenemende bevolking vordert, naar het gevoelen der vorige Regering, dat de woeste gronden voor den landbouw ter beschikking blijven; welnu, wij willen ze immers in ons stelsel niet onbruikbaar maken, maar om diezelfde reden, om de toenemende bevolking, tot cultuur brengen; wij willen daarop duizenden Javanen, die nog geen landgebruik hebben, vestigen en zich tot landbouwende gezinnen laten vormen; en zonder verloop van ingezetenen van gouvernementslanden, die ook niet te vreezen zoude zijn, als de stelling des Ministers waarheid was, dat de Javaan in slechteren toestand op de particuliere landgoederen, dan op de gouvernements-landen is, zal, bij de vruchtbaarheid van den bodem op die nieuw gronden, de bevolking spoedig toenemen, zoo als de ondervinding geleerd heeft op de woeste gronden, die de Gouverneur-Generaal *du Bus de Ghisignies* in erfpacht uitgegeven heeft, en welke onder zijn gouvernement nog wildernissen waren, alleen met wild gedierte bevolkt. Volgens eene officiele schatting, hebben eenige dier landen nu reeds de volgende waarde bekomen:

Sunbang,	in de residentie Pekalongan,	ƒ 800,000,00.
Maron,	» » »	125,000,00
Selokaton,	» » » Samarang,	200,000,00
Sedoekmoetie,	» » » »	300,000,00
Bedakka,	» » » »	75,000,00
Kledang,	» » » »	75,000,00

Natuurlijk hangt de bloei der particuliere landen van het beschikbaar kapitaal, den ijver, de nijverheid van den landheer af; — waar die gemist worden, zoowel in Europa als op Java, zal stilstand en achteruitgang opgemerkt worden, maar om deze beweegreden zoude men in Nederland even goed den particulieren grondeigendom kunnen afschaffen, als de Minister de uitbreiding daarvan op Java beletten wil.

Het vermoeden is er voor, dat een landeigenaar zich beter met den toestand van zijn landgoed bekend maakt, in zijn eigen belang alle noodige verbeteringen daarstelt, de bevolking beter behandelt, en haar meer voor knevelarijen beveiligt, die haar tot verhuizing zouden nopen, dan een resident, die nimmer eenige landbouwkundige opleiding genoten heeft, de taal der bevolking niet verstaat, alleen met den regent en de dorpshoofden in aanraking komt, soms al niet langer dan een paar jaren in dezelfde residentie verblijft, en bovendien zonder eenige contrôle werkzaam is.

De Ommelanden van Batavia waren in vroegeren tijd onveilige wildernissen en moerassen, maar door particuliere nijverheid zijn zij in rijkbevolkte en bloeijende streken veranderd; en dan waagt zich nog de Minister aan de bewering, dat het particulier landeigendom zoude geleid hebben, om een aantal van gevestigde landbouwers in rondzwervers of vagebonden te herscheppen. Is er op geheel Java eene rustiger en welvarender streek dan de residentie Batavia en Buitenzorg, en hoewel de landeigenaren over betrekkelijk zeer geringe middelen, in vergelijking van het Gouvernement, beschikken kunnen, zal men mij toch toestemmen, dat sommige landgoederen met de beste en meest voortbrengende gouvernements-landen kunnen wedijveren, en vele overtreffen.

Wat de toename der bevolking betreft, eene zaak hier meer van een zijdelingsch belang, neemt de Minister nog de opgave van *Raffles* aan. Maar weet hij dan niet, dat men bij de telling van *Raffles*, met overhaasting en gebrekkige middelen, alleen tot eene globale opgave is kunnen geraken? Weet hij niet, dat *Raffles* de bevolking der Preanger Regentschappen in 1815 stelde op 120,000 zielen; dat de resident die in 1824 of 1825 stelde op 180,000; dat slechts drie jaren later, in 1828, een nieuwe telling door eenen zeer ijverigen resident werd gedaan, die tot uitkomst een zielental bekwam van 389,000; dat men in 1831 echter eene bevolking van 500,000 zielen telde, terwijl het in 1846 bleek, dat de bevolking reeds 700,000 zielen bedroeg?

Wist de Minister dit niet? vragen wij andermaal; maar hij moest dit weten, als hij werkelijk kennis van Indie heeft; of gelooide hij, hoe sterk de aanwas der bevolking op Java is, dat zij in de Preanger Regetschappen in 34 jaren van 120,000 tot 700,000 zielen toegenomen is, dat is, dat zij in 34 jaren nagenoeg zesvoud zou toegenomen zijn? Doch *zoodanige aantooningen daarlatende*, moeten wij den Minister tegenspreken, dat een verkoop van landen in het groot eene slooping zou daarstellen van ons cultuurstelsel, want het particulier grondbezit bestaat reeds in het groot naast de cultures; en kan het van ééne zijde waarheid wezen, dat de cultures gunstig op de prijzen, en bij gevolg op de productie der rijst op de particuliere gronden gewerkt hebben — ofschoon op die prijzen ook een vermeerderde uitvoer zijnen invloed uitoefende, wat geheel voorbijgezien wordt — dan zoude, zonder de rijstproductie op de particuliere landen, de Javaansche bevolking reeds grootendeels den hongerdood gestorven zijn, omdat de cultures der stapel-producten zooveel land van de rijstvelden afnemen en zooveel arbeids meer vorderen, terwijl aan de heerendiensten eene ongehoorde uitbreiding gegeven werd.

Wij moeten ten opzigte van des Ministers bewering; » dat de landverkoop zoude zijn de handeling van » iemand die, zich met de renten niet meer kunnende helpen, deszelfs kapitaal aanspreekt » en zoo doende onberaden eene donkere toekomst te gemoet snelt" opmerken: dat deze bewering zeer geschikt is om indruk bij deze nadenkende natie te maken, wier geaardheid het medebrengt, om het zekere boven het onzekere te kiezen; maar nu beweert de Minister zelf, dat het cultuurstelsel onzeker is, en noodwendig moet instorten, als men zijne verbeteringen niet invoert, maar omtrent welke verbeteringen hij ons in het onzekere laat, en waarvan de invoering niet in zijne magt meer staat; nu weten wij ook eenmaal, dat het batig saldo van Indie niet uit de cultures maar uit de territoriale inkomsten voortspruit, terwijl het particuliere landeigendom wel is waar zijdelingsche maar zekere en steeds toenemende voordeelen aan 's Lands kas geeft, door grondbelasting, overgangs- en successie-regten en de regten op den in- uit- en doorvoer.

Waarom mijne opgaven omtrent de landen Kendang, Sampie, Sumadangang en Tegal Waroe minder juist zijn, is mij duister, ofschoon met den aard en details van dien verkoop, zoo als ik geloof, vrij wel bekend. Wij behoeven ons echter niet tot een enkel landgoed te bepalen en verwijzen slechts op de landen van Tjilanksee, Tjibaroessa, Klappo Noenga, Tjitrap, Tjisero, Kending Hallong of Kampong Baroe enz., van alle welke landgoederen de huurwaarde in verbazende en schier ongeloofelijke verhoudingen is toegenomen.

Wij erkennen, dat het een misbruik is, dat sommige landen aan Chinezen verpacht worden; bij eenen nieuwen landverkoop moest men de bevoegdheid daartoe beletten; maar waartoe heeft de Indische Regering zulks al niet sinds lang belet?

Zoude dit ook kunnen zijn, omdat invloedrijke personen, die zich tegen de uitbreiding van particulier landbezit kanten bij de verpachting aan de roofzuchtige Chinezen hunne eigene belangen bevorderen?

De zijdelingsche pogingen door den Minister aangewend om de verdiensten der heeren *Dezentje* en *Stavers*, welke daarvoor met het ridderkruis beschonken zijn, te verkleinen, dragen voorzeker geene kleur van groote edelmoedigheid.

Onder de redenen, die hij opgeeft, waarom de eerstgemelde invloed op de bevolking uitoefende, behoort, dat de heer *Dezentje* met eene Javaansche Prinses getrouwd was, en *omdat hij de bevolking welligt eenigzins gunstiger behandelde dan met de inlandsche hofgrooten van Soerakarta het geval was*. De eerste reden laten wij in het midden, als het waarheid was; zóo iets laat zich alleen ook in Nederland zeggen; doch men beweert, dat de Minister zich hier aan een klein anochronisme schuldig maakt, daar het huwelijk met die zoogenaamde Prinses eerst na den Javaanschen oorlog gesloten zoude zijn; ik ben niet in staat de huwelijks-acte te leveren. De tweede reden is juist wat wij beweren, het is de eeretitel van den heer *Dezentje*, en wij kunnen daarom nog niet toestemmen, dat dit voorbeeld ongelukkig door ons zou gekozen zijn; wij zijn genegen het zelfs voor een zeer gelukkig voorbeeld te houden.

De Minister prijst den heer *Stavers*, een Engelschman, als braaf en kundig, maar twijfelt, of de bevolking van Blittar hem wel met welgevallen zal herdenken: ingewikkelde beschuldiging, of *Stavers* zich jegens *haar niet* als braaf en kundig zoude gedragen hebben? Maar waarom dan geen feiten bijgebragt, waarop zich de heer *Stavers* kon verdedigen, die voorwaar voor zijne uitstekende diensten aan ons Gouvernement bewezen, en vroeger door hetzelve altijd erkend, eene sobere dankbaarheid inoogst, na hem, zonder aanleiding van zijne zijde, ten aanhoore van de geheele natie, eene geheimzinnige blaam van wege diezelfde Regering wordt aangewreven.

Weet niet iedereen, die met Indie bekend is, dat in den Javaanschen oorlog, *Diepo Negoro* de landgoederen van de Europeërs verschoonde?

Is het den Minister almede onbekend, dat het loffelijk gedrag van de heeren *Fraser*, *Pitcairn*, *Wrigt*, te gader Engel-

schen, bij den Chineschen opstand in het Krawangsche in 1832, door het Indisch Gouvernement openlijk is erkend?

»Er zijn zeker," zegt de Minister, »dit wordt ten volle erkend, landheeren die zich op eene loffelijke wijze het lot van den inlander aantrekken; dan men vindt er ook die de bevolking minder gunstig behandelen of behandelen kunnen."

Voorzeker zal noch ik; noch iemand, mijne gevoelens toegedaan, beweren, dat al de landeigenaren even brave en kundige, en den Javanen welgezinde lieden zijn; maar al de Minister dit dan van de ambtenaren, en bijzonder van de residenten, beweren? Hij weet immers wel, dat de oorlog met *Diepo Negoro*, die duizende menschenlevens en millioenen schats verslonden heeft, door de onvoorzigtige handelingen van eenen resident en adsistent-resident is uitgeborsten, die zich, na vele dwaasheden, ten laatste aan schennis van de vrouwen der inlandsche hoofden en der graven hadden schuldig gemaakt.

In alles, wat de Minister omtrent de landeigenaren zegt, straalt tot ons leedwezen de geheime wrevel door, die het deel was van de meeste onzer Indische landvoogden en ambtenaren, en die, bestendig aangewakkerd, er in geslaagd is, om eenen ongunstigen dunk jegens de landeigenaren en daardoor tegen het particulier landbezit te verspreiden, zonder dat men de landeigenaren van dadelijke onderdrukking der Javanen of onzedelijkheid beschuldigt; hun bloei en welvaart wekt den afgunst van vele ambtenaren op, die geen kans zien, ook bij de meeste pligtsbetrachting en bij de snelste bevordering in 's Lands dienst, zich even spoedigen en geëvenredigden rijkdom te verschaffen; hun meer onafhankelijke toestand is gewenschter dan die der ambtenaren, welke aan lijdelijke gehoorzaamheid gebonden zijn, die tot eene zekere hoogte ook niet in het beheer van Indie kan gemist worden; de landeigenaar is de natuurlijke controleur van den resident, maar dien hij liever mist. Over Indie moet alleen een bevoorregt corps ambtenaren, dat zich gestadig afwisselt henentrekken; daarneven moet zich geene maatschappij van eenen vrijen en onafhankelijken stand ontwikkelen; tot dat einde mag nimmer de Indische Archipel het onmetelijk veld worden van den ondernemingsgeest der Nederlandsche natie, en moet alle nijverheid van landbouw, van handel en fabrieken alleen van het Gouvernement uitgaan: daarom moest de concessie tot de ontginning der goudmijnen op Corontalo worden afgewezen; daarom zullen alle andere concessien van dien aard verijdeld worden, zoolang het tegenwoordige, alle energie onder drukkende koloniale stelsel zich nog staande kan houden.

De Minister erkent, dat men bij reglementen de regten en verpligtingen der landheeren kan omschrijven, maar doet de vraag, of zij binnen die bakens blijven zullen? Dat zal van het Gouvernement zelf afhangen; doch gelijk het tot nog toe behoorlijk bij magte geweest is, de bestaande reglementen ten opzigte der thans aanwezige landheeren te handhaven, zal het zulks even goed voor de toekomst vermogen.

Had mijne opmerking, dat, als het schoone Java ten eenigen dage in handen eener vreemde mogendheid mogt vallen, alsdan de particuliere eigendommen der Nederlanders nog geëerbiedigd zouden worden, door hare juistheid velen getroffen, de Minister zocht dien indruk door ijdele grootspraak weg te nemen, door de verklaring, dat iedere Europeaansche legermagt, die ons op Java komt bestoken, na door vermoeijenis en sterfte spoedig vernietigd te zijn, zich gelukkig zal achten, zich ongehinderd weêr te kunnen inschepen.

Maar weet hij dan niet, aan hoe vele wisselvallige kansen de uitslag in den oorlog afhangt, of doet hem eene overstrooming van vaderlandlievend gevoel — als het al eene dusdanige overstrooming is — de grootere strijdkrachten van magtige naburen geheel over het hoofd zien?

Naar het oordeel des Ministers zouden door den landverkoop op eene groote schaal de thans genoten directe en indirecte voordeelen verloren gaan, en men zoude te vergeefs door middel van indirecte inkomsten eene compensatie daarvoor zoeken.

Door de directe voordeelen zal hij toch wel niet dezulke verstaan, die de cultures afwerpen, nadat uit zijne eigene cijfers blijkt, dat het batig saldo alleen uit de territoriale inkomsten voortvloeit; doch wij beweren, dat het particulier landbezit zich nog aanmerkelijk zal kunnen uitbreiden zonder aan de cultures te zullen schaden, terwijl de Minister zich geen juist denkbeeld schijnt te vormen, welke directe voordeelen, op indirecte wijze, Java bij meerdere ontwikkeling, ook van zijne handelsnijverheid, aan het moederland zal kunnen geven, en waartoe hem de inkomsten, welke Cuba voor Spanje afwerpt, eenigzins tot maatstaf kunnen verstrekken, ofschoon Cuba niet door en voor het gouvernement, maar door particuliere nijverheid bebouwd wordt.

Daar ik het altijd als eene bedenkelijke zaak heb beschouwd, om door overijlde en ongepaste maatregelen het Christendom aan de Javanen op te dringen, heb ik in het particulier landbezit ook alleen een middel gezien, en daarop gewezen, om in den loop des tijds, zonder schokken, de Javanen van *lieverlede* voor den zegen van het Christendom *voor te bereiden*; de Minister wil, dat aan het Christendom eene *trapsgewijze ontwikkeling en beschaving voorafga*.

Dat is de door mij bedoelde voorbereiding, en de woorden: »ten einde voor te komen dat men op ontgonnen grond zaaije, »en dien ten gevolge distels in stede van vruchten inoogste" kunnen eene verstandige raadgeving voor onverstandige godsdienstijveraars behelzen, ik behoef die niet te benuttigen; doch wie herinnert zich bij de distels des Ministers niet onwillekeurig de treffende gelijkenis, welke eenmaal uit den mond der Waarheid zelve vloeide, en waarbij ons een vijandig mensch werd voorgesteld, die in den akker, welke anderen met tarwe bezaaiden, onkruid wierp om er distels en dorens te laten opschieten; en zoude het beeld van dien man niet toepasselijk zijn op de Indische Regering, die het zendelingswerk op Java op allerlei wijzen tot nog toe heeft belemmerd?

De Minister besluit zijne mededeeling met eene reeks van gevolgen aan de Volksvertegenwoordiging voor te spiegelen, die uit den verkoop van landerijen zouden voortvloeijen; zij zijn op zooveel verschillende gronden reeds in openbare geschriften wederlegd, dat ik wel niet noodig zal hebben, om die één voor één nogmaals te bestrijden; ze gelijken veel op de gevaarlijke gedrochten, die de Chinezen, in den oorlog met de Engelschen, van de wallen hunner forteressen vertoonden, doch die, nader hand, van digtbij door hunnen vijand bezien, bleken niets anders te zijn, dan op banieren van papier veelkleurig geschilderde monsters.

De laatste banier die de Minister van zijne forteres laat waaijen, stelt ons het tafereel van de verschrikkelijke wraakneming der Javanen over het particulier landbezit, den moord en de vernietiging van alle Europeanen, tot den laatsten toe, voor oogen.

Daar echter tot nu toe het landbezit der Europeanen tot geen onlusten hoegenaamd geleid heeft, en zelfs bij den Javaan gewild is, bestaan er nog geene billijke redenen om zich door deze akelige voorstellen te laten vervaren.

Maar wij vragen op onze beurt, of men dusdanig een gevaar niet te duchten heeft, als men voort wil gaan met den Javaan op de bazars door de Chinesche pachters te laten knevelen en af te zetten, en daardoor de ontwikkeling van zijne welvaart, van zijne geestkracht geheel onmogelijk te maken? Als men voort wil gaan om hem, door een vreesselijk drukkend monopolie, het gebruik van de noodige hoeveelheid zout te benemen? Als men voort wil gaan om hem met valsch geld, en — helaas! ook daarvan zijn reeds proeven genomen — met valsch gewigt te bedriegen? Als men voort wil gaan, om, zoo als in de Preanger Regentschappen, den Javaan met stokslagen naar de koffijtuinen te jagen, en hem het karigste loon ter wereld voor de vruchten aan zijnen zuren arbeid te geven? Als men voort wil gaan om hem onbeschermd te laten tegen de ongeloofelijke knevelarijen zijner inlandsche hoofden en Chinezen? Als men voort wil gaan, den Javaan op eene ongehoorde wijze tot allerlei heerendiensten te gebruiken en hem dagreizen ver tot den aanleg van vestingwerken ontbiedt om hem telkens aan zijn gezin en zijnen arbeid te onttrekken? Als men voort wil gaan, om hem zelfs van het matig loon zijner cultures de materialen van gouvernements-gebouwen te laten betalen?

Misschien wordt het vaderlandsch gevoel door de openbaarmaking van dusdanige feiten geschokt, doch ook een volk kan zulke zedelijke schokken noodig hebben. Er is niets schandelijks in, zulk eenen toestand te openbaren, maar schande is, zoowel het daarstellen, als het handhaven en verdedigen van zulk eenen toestand. Het is niet gevaarlijk dien toestand kennelijk te maken, het is gevaarlijk dien te behouden, en er de oogen willens en wetens voor te sluiten.

Het is *Cicero* tot eer gerekend, dat hij de onderdrukking der Sicilianen, *Burke* dat hij de onderdrukking der Indiers het eerst in het openbaar bestreed; beiden mannen ontbrak hes niet aan eene warme liefde voor hun land, zij muntten daardoor uit.

Verre, zeer verre zij het van mij, om door het noemen van zulke doorluchtige namen mij eenigzins bij deze mannen te vergelijken: ik mis alle die uitstekende begaafdheden van geest, welke beiden tot pronkjuweelen, tot de edelste sieraden der menschheid verhieven; in de baan, waarop zij onsterfelijke lauweren plukten, zou ik bij de eerste schrede bezwijken; maar hoezeer ik uit de laagte den bewonderenden blik tot hen ophef en de vlugt van hunnen geest niet volgen kan, ééne zaak heb ik met hen gemeen, het is eene vijandschap tegen alle onderdrukking, het is het medegevoel voor een mishandeld goedhartig volk, en ik weet het, althans het is mijn geloof, dat in de verwonderlijke wegen van de Voorzienigheid dikwijls geringe, nietige werktuigen tot groote doeleinden dienstbaar gemaakt kunnen worden.

De finantiele toestand des lands is sinds de indiening mijner Nota aanmerkelijk verbeterd. Was er van lieverlede in 's Lands kas een tekort ontstaan, naardien de prijzen der koloniale waren betrekkelijk laag stonden, zoodat de cultures in Indie zich niet meer bedruipen konden: door eene buitengewone stijging der producten, het gevolg van den politieken toestand van Europa, is dit tekort van lieverlede geslonken, en het is niet te verwachten, dat op nieuw van wege de Regering het voorstel van eene belasting op het inkomen aan deze Kamer zal worden ingediend.

Daarmede vervalt het cijfer van 25 millioen, tot welk bedrag ik bij mijne eerste nota den landverkoop wenschte uitgebreid te zien.

Maar niettemin ken ik geene andere bron, dan den landverkoop, om de middelen te vinden tot herstel van het Indische muntwezen en tot menige andere verbetering in kolonie en moederland, toch blijf ik in het Europeesch landbezit het middel zien om het schoone Java te doen worden, wat het worden kan, om den toestand van den Javaan te verbeteren, en hem tot eene zedelijke beschaving op te leiden, om hem voor te bereiden tot eene meer ontwikkelde maatschappij, om de behoefte aan eene trapsgewijze heilzame hervorming van ons koloniaal stelsel meer algemeen te doen gevoelen, en eindelijk die ontschatbare kolonien met vaste banden aan het moederland te verbinden.

Ik zal mij gelukkig achten, indien het tegenwoordig Gouvernement, dat door geene ongelukkige antecedenten of onvoorzigtige uitlatingen gebonden is, van hetwelk onze natie afdoende maatregelen tot herstel verwacht, niet terug zal deinzen voor het onderzoek naar de waarheid; dat hetzelve tot dat einde van zijne zijde en uit eigene beweging een voorloopig onderzoek in Indie zelf zal laten bewerkstelligen, en zich niet alleen laten voorlichten door ambtenaren, maar te gelijk door de eigenaren van landgoederen en andere brave en kundige particulieren in Indie.

Ik verlang alleen, dat de Kamer deze zaak van dat gewigt zal achten, om haar daarna van hare zijde aan eene formele enquête te onderwerpen, waartoe ik de eer zal hebben een voorstel te doen, zoodra wij in het bezit eener wet op de enquête zullen zijn geraakt; en eerst dan zal het kunnen blijken, of niet in het nieuwe reglement op het beleid van het beheer in Indie de bijvoegdheid tot den landverkoop, onder daarbij te omschrijven bepalingen, als beginsel moet worden aangenomen, en welk beginsel alsdan zal kunnen worden toegepast, naar mate de omstandigheden van kolonie of moederland zulks mogten vorderen.

B. W. A. E. Sloet,

GEDRUKT TE SAMARANG BIJ OLIPHANT EN CO.